

**Визначення принципів духовності ХХІ
ст (за працями С. Кримського)**

*Наталя БІЛЬЧУК, канд. філос. наук, доц., Олександр МИТРУС
– здобувач освіти Національний аерокосмічний університет ім.*

М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»

Актуальною проблемою сьогодення є проблема духовності людства на порозі 21 століття. Як зазначає С. Кримський, після завершення тоталітарного режиму, люди опинилися на волі, ніби, як звіри, яких випустили з зоопарку і вони опинилися потрапили до джунглів, але такі "джунглі" є і всередині людей, тому проблема полягає в тому, як протистояти цим джунглям.

Відомий психолог Малькольм, проводив експеримент, під час якого, студентам представлявся шанс побути в ролі вчителя, але якщо учень відповідав невірною, вони могли вдарити його током. Три кнопки - три різних рівня сили струму. Експеримент було перервано через те, що 60% студентів вибирали останній рівень. Це свідчить про те, що ми не знаємо самих себе, тієї агресії та зла, який є в нас. Психологія каже, що тільки 5% людей щось знають про самих себе. Тому так важливо визначити ті чинники, які визначають існування людини, створюють рівень людяності.

Так, що таке Духовність? Духовність – це шлях до формування свого внутрішнього світу, що дозволяє людині не залежати повністю від контексту, зовнішнього життя, тобто залишатися собі тотожним. Як зазначає С. Кримський, духовність характеризує шлях до самого себе, це завжди ціннісне домобудівництво особистості. А отже, то є незкінчений шлях, який людина проходить все життя.

Слід зазначити, що духовність, то заклик зробити те що не робиться природнім чином, заклик який потребує індивідуальної розшифровки. Можна сказати, що це спосіб життя. Духовність – це вся повнота буття людини, яка орієнтована й націлена духом. Ось чому її не можна зводити тільки до ідей.

Трагічні події ХХ-століття, а також, повномаштабна війна, яку розгорнула Росія проти України, наочно показали що ідеї, особливо абстрактні, це такі речі, які можна повернути і в позитивний, і в негативний бік. Вони дуже легко перекручуються. Прикриваючись ділом добра, люди можуть робити найстрашніші речі. Тому, духовність – то і є формування людських якостей; проблема, що для нас дуже важлива.

На думку С. Кримського, в наш час не відбувається стрімкого падіння рівня духовності. Навпаки, багато людей, здається плачуть про свою духовність та роблять все, щоб її підтримувати. Але постає інша проблема: небезпека хибної духовності. Саме це може породжувати псевдодуховність, коли людина, зазираючи всередину самої себе, не бачить нічого, окрім власної зовнішності, яка і розглядається самість, а не як орган духу. Важко сказати чи духовність людства на початку 3-ього тисячоліття якось відрізняється від інших епох, адже духовність не поділяється на століття чи тисячоліття, але можна

точно сказати, що зараз переосмислюється увесь набутий людьми досвід та по-іншому інтерпритуються віковічні принципи.

Духовність – це не тільки неповторність індивіда, це й індивідуальна неповторність нації. Таким чином, духовність співпадає із національною ідеєю, а тому нація повинна постійно звертатися до своєї унікальності, відновлювати її, здійснювати через врахування своєї історії і історичного досвіду, відстоювати власну незалежність від зовнішніх зазіхань. Це ж саме стосується українського етносу, який має велику історію, що визначає його як особливий український автопортрет людства.

Чи потрібна Україні ідеологія? Ідеологія - це класово перекручена свідомість, тому для країни вона немає ніякого сенсу. Україні необхідна духовність, та духовність, яка викристалізувалася в греко-слов'янській православній цивілізації Київської Русі. Це загалом та духовність, яка зробила українську націю суб'єктом світової історії.

Як показали дослідження Карла Юнга, чим глибше ми йдемо всередину індивідуальної психіки, тим більш колективні структури ми зустрічаємо. І не треба виходити за межі особистості, для того щоб встановити її колективність і соціальність. Річ не тільки в протистоянні колективності, а й в знаходженні колективності всередині самого себе. Найбільш показовим у цьому відношенні є феномен національних архетипів. На думку С. Кримського, щодо української нації, актуальними є щонайменше три фундаментальні архетипи: Дім, Поле, Храм.

Дім – це докільця буття, «життєвий простір», місце, у якому людина займає визначене нею самою чільне місце. Поле – то життєвий топос; те що пов'язує стіл із навколишнім світом. Храм - це святині, які сповідує людина. Саме ці поняття визначають внутрішній етнос кожної людини, а не тільки як приналежність до якоїсь нації. Ми живемо в такому світі, де важливо всі соціальні процеси переводити через свою внутрішню соціальність. Ця внутрішня соціальність є необхідною, «щоб не бути роздертим зовнішньою соціальністю».

Важливу роль, внутрішня соціальність грає і в іншому боці. Справа в тому, що в сучасному суспільстві перестає діяти, в соціальному сенсі, деякі нормальні устрої, наприклад: «закон виключеного третього», тобто принцип «або-або», коли людина займає одну з протилежних позицій. І притому таким чином, що «третього» не дано. В нормальному світі не можливо поділити все на «чорне» та «біле». Важливо розуміти, що між такими поняттями є певні фази переходів, таким чином можливо приходити до консенсусу і домовленостей, які задовільняють обидві сторони. Живучи в світі людей, важливо розуміти сучасну ситуацію боротьби Добра та Зла, яка зараз має один особистий відтінок. На думку Кримського, треба мати в собі частинку зла з яким борешся, а у супротивнику бачити частинку добра, за яке борешся.

Життя люди вимірюється не тільки в роках. Насамперед, одиницею виміру є ступінь ціннісного сходження людини, те який вклад людина встигла принести у розвитку своєї духовності за своє життя. За довге життя, вона може

нічого не отримати, а може за декілька років досягти свого духовного космосу. З 700 тисяч годин, які дані людям, тільки 200 тисяч залишаються на особисту внутрішню духовність. Тому, як їх заповнити?

Дійсно, залишається дуже мало, але час має таку чудову здатність – він розширюється від ціннісного, духовного наповнення. Наприклад, людина перед стратою, переживає останні хвилини життя значно довше ніж в будь які інші моменти. Вона захлинається у своїх думках, про те що вона могла зробити, що не могла, що закінчила і що ще не зробила. І хоча, це тільки метафора, але ми дійсно можемо навіть мить перетворити у дуже великий час. Тільки це і є завдання духовності – і його потрібно виконувати кожному з нас.

Саме таке сходження до третьої правди є принципом толерантності, який був принципом терпимості. Але зараз, він набуває принципом розуміння. Оце розуміння і є зараз головним змістом принципу толерантності. Кант висунув категоричний імператив моралі, що має два формулювання. Перше зводиться до вимоги: «Не роби іншим, чого не хочеш, щоб зробили тобі...», друге формулювання зводиться до заклику: «Особистість не може бути засобом ні для чого – ні для праці, ні для насолоди. Особистість – тільки самоціль». Доповнивши останній імператив, особистість не може бути об'єктом, тобто тим, що протистоїть людині, а тільки суб'єктом. Так як і Бог не може бути об'єктом, це тільки суб'єкт. Це значить, що особистість треба зрозуміти, тобто включити в своє життя». Це і буде справжня толерантність.